

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
Eduskunta
Kuuleminen 20.1.2011

1/43/11
19.1.2011

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan Miesjaoston lausunto Valtioneuvoston selonteosta naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (VNS 7/2010 vp)

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan Miesjaosto kiittää eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaa lausuntopyynnöstä.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan Miesjaosto pitää hallituksen ensimmäistä selontekoa naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta kattavana ja tarpeellisena. Erityisen hyvä on, että selonteossa käsitellään miehiin liittyvät kysymykset omana lukunaan. Näin on saatu koottua, mitä eri toimenpiteitä on tehty eri hallitusten aikana, kartoitettu nykytilanne ja luonnosteltu tulevaisuuden suuntaviivoja.

Miehet ja tasa-arvo ei ole uusi aihe, mutta 2000-luvulla miehiin liittyvät tasa-arvokysymykset sekä miesten ja tasa-arvon suhde laajemmin ovat tulleet aiempaa enemmän mukaan poliittiseen keskusteluun, mitä osoittaa muun muassa selonteosta käyty eduskunnan lähetekeskustelu. Teema esiintyi jokaisessa ryhmäpuheenvuorossa ja toistui myös useiden edustajien puheenvuoroissa. Miesten tuominen mukaan tasa-arvokeskusteluun ja toisaalta miehiin liittyvien kysymysten esiin nostaminen tasa-arvopolitiikassa on alkanut tuottaa tulosta.

Miesjaosto haluaa nostaa laajasta selonteosta neljä aihealuetta esiin.

Vanhempainvapaajärjestelmän uudistus

Perhevapaajärjestelmää on hankalasti ymmärrettävä ja monimutkainen, minkä takia ihmiset eivät kykene käyttämään kaikkia heille kuuluvia oikeuksia. Järjestelmä ei kannusta isiä pitämään perhevapaita.

Sukupuolten tasa-arvon kannalta on tärkeää lisätä isien perhevapaiden, erityisesti vanhempainvapaiden, käyttöä. Näin annetaan lapsille mahdollisuus läsnä olevaan, läheiseen

isään, tuetaan isän suhdetta lapseen ja parannetaan naisten työmarkkina-asemaa. Tutkimukset ja käytäntö osoittavat, että isät käyttävät nimenomaan heille osoitetut perhevapaat, jotka perhe muutoin menettäisi.

Miesjaosto tukee tasa-arvoasiain neuvottelukunnan esitystä perhevapaajärjestelmän uudistamisesta ja selkiyttämistä 6+6+6 -mallin mukaisesti. Mallissa isälle ja äidille on omat kuuden kuukauden jaksonsa ja yksi jakso vanhemmille yhteisesti päätettävissä ja jaettavissa. Isän itsenäinen hoitajakso toimii vankkana perustana isän ja lapsen läheisen suhteen rakentumiselle. Tutkimusten mukaan isän osallistuminen erityisesti lapsen varhaishoivaan ja kodin arkitöihin vähentää eroriskiä. Samalla se todennäköisesti parantaa isien asemaa erotilanteessa ja huoltajuudesta päätettäessä. Vanhemmuutta tukevat palvelut, esimerkiksi neuvolapalvelut, on lisäksi saatava tukemaan aktiivista isyyttä.

Sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen

Sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen on todettu olevan tehokas keino edistää miesten ongelmien havaitsemista ja ratkaisemista. Tämän takia *valtavirtaistamista tulee jatkossa pohtia systemaattisesti miesten kannalta*: mitä tästä toimenpiteestä on seurauksia miehille ja mitä se merkitsee eri miesryhmille, sillä miehet eivät muodosta yhtä kategoriaa, vaan useita toisistaan poikkeavia ryhmiä.

Miesjaosto on pettynyt siihen, ettei linjauksissa mainita sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen yhteydessä sukupuolivaikutusten systemaattista pohtimista erityisesti miesten kannalta. Se on jäänyt vain miehet ja tasa-arvo -otsakkeen alle. Tämä on yksi esimerkki siitä, miten miesteema uhkaa jäädä yleisen tasa-arvopolitiikan marginaaliin. Tästä poiketen *miesteema pitää tuoda tasa-arvopolitiikan ytimeen.*

Miestutkimus

Miehiin liittyvien kysymysten esiin nostaminen on tuonut esiin miehiin liittyvän tieteellisen tutkimuksen ja tiedon ohuuden Suomessa. Miestutkimus ei ole institutionalisoitunut osaksi akateemista elämää eikä tutkimusalalla ole taloudellisia resursseja. Tutkimusalan edistäminen on kiinni muutaman ihmisen vapaaehtoisesta työstä. Opetusta tarjotaan satunnaisesti nais- ja sukupuolentutkimuksen oppiaineissa. Silti samaan aikaan miehiin ja poikiin liittyen kaivataan tietoa esimerkiksi, miksi koulussa huonosti menestyvät ja koulupudokkaat ovat useimmiten poikia, miten miesten syrjäytymistä voidaan ehkäistä, mikä on miesten asema sosiaalipalveluissa, erityisesti erotilanteissa ja huoltajuuskiistoissa sekä teemoista miehet ja terveys sekä miehet ja väkivalta. Kun vuonna 2010 julkaistiin tutkimus miesten kohtaamasta väkivallasta ja todettiin sen laajuus, niin nyt aiheesta kaivattaisiin jatkotutkimusta, jotta ongelmaan voitaisiin puuttua. Ylipäättään miesten ja tasa-arvon suhde tai miesten kohtaamat sukupuoliperustaiset ongelmat ovat tutkimatonta aluetta, josta puhuttaessa liikutaan usein pelkän henkilökohtaisen kokemuksen varassa ilman yleistettävää, systemaattista tutkimustietoa.

On hyvä, että selonteon linjauksiin on kirjattu, että nais-, mies- ja sukupuolentutkimuksen asema vakiinnutetaan yliopistoissa. Nais- ja sukupuolentutkimuksen asema on yliopistojen rakennemuutoksen yhteydessä kuitenkin vaarantunut. Miestutkimus on satunnaisen sivutoimisen tuntiopetuksen ja muutamien tenttikokonaisuuksien varassa. On siis tärkeää, että *opetus- ja kulttuuriministeriö todella toteuttaa sukupuolentutkimuksen tilanteen valtakunnallisen kartoituksen ja seuraa tilanteen kehittymistä*, kuten selonteon linjauksiin on kirjattu (s. 39). *Miestutkimus kaipaa sille kohdennettuja resursseja.*

Sukupuoli ja väkivalta

Suomen tasa-arvotilannetta jäytää lähisuhteissa tapahtuva väkivalta. Suomessa aihetta on alettu selvittämään kansainvälisten sopimusten pakottamana vasta 1990-luvun loppupuolella. Aihetta on lähestytty miesten naisiin ja tyttöihin kohdistuvan väkivallan kautta kansainvälisen linjan ja sopimusten mukaisesti. Naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisy ja väkivaltaa käyttäneiden miesten hoito-ohjelmien rahoitus on ollut projektiluonteista ja riittämätöntä. Miesjaosto korostaa, että väkivallan vastaisen työn tulee olla pitkäjänteistä ja resurssien tulee olla riittävät ja pysyvät, jotta tuloksia voidaan saavuttaa.

Naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelma saatiin aikaiseksi vuoden 2010 lopulla jälleen kansainvälisen painostuksen alla. Sen toteuttaminen on aloitettava viipymättä ja siihen on osoitettava riittävät resurssit. Nykyisiä resursseja voidaan pitää ainoastaan alustavina, sillä väkivallan vähentäminen edellyttää koko auttamisjärjestelmän kehittämistä ja organisaation luomista. *Suomeen tarvitaan perhe-, parisuhde- ja lähisuhdeväkivallan koordinaatioyksikkö*, jolle on osoitettava asialliset resurssit. Suomen turvakotiverkosto on laajennettava vastaamaan Euroopan neuvoston suosituksia. Lisäksi turvakotiverkoston on ulotuttava kaikkialle maahan. Turvakotiverkostoa luotaessa tulee huomioida erityisryhmät, kuten maahanmuuttajanaiset ja vammaiset naiset. Miesjaosto painottaa, että miehiä on hakeutunut lähivuosina aiempaa enemmän turvakoteihin ja naisten väkivaltaisuudesta lähisuhteissa on saatu lisätietoa, mikä osoittaa, että *turvakoteihin voi myös lapsen kanssa hakeutua tulevaisuudessa entistä enemmän miehiä*, mikä tulee ottaa huomioon.

Vuoden 2010 lopulla julkaistiin myös kansainvälisesti urauurtava miehiin kohdistuvan väkivallan -kyselytutkimus. Se osoittaa miehiin kohdistuvan parisuhdeväkivallan yllättävän laajuuden. *Miehiin kohdistuvan lähisuhdeväkivallan ehkäisy tulee jatkossa sisällyttää naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyohjelmaan ja lähisuhdeväkivallan ehkäisyä koordinoivan yksikön toimintaan*, koska ohjelman toimenpiteistä monet kohdistuvat yleisesti lähisuhdeväkivaltaan hyödyttäen sekä naisia että miehiä. Lisäksi naisiin kohdistuvan väkivallan tutkimuksen ja ehkäisyn piirissä on saavutettu merkittävää tietoa väkivallan, vallan ja sukupuolen monimuotoisista suhteista. Tämä tietotaito voidaan ulottaa koskemaan myös miesuhreja unohtamatta, että miehiin ja naisiin väkivallan kohteina ja tekijöinä liittyy oma sukupuolispesifi problematiikkansa.

Sukupuolistuneen väkivallan tutkimusta tulee jatkossa myös rahoittaa, jotta alulle saatu tutkimustietoa voidaan syventää ja käyttää paremmin hyväksi väkivallan ehkäisytyössä.

Miehet ja tasa-arvo

Selonteosta ilmenee, että tasa-arvopolitiikan suuri teema miehiin liittyen on ollut isyyden vahvistaminen tarjoamalla miehille omia perhevapaita ja houkuttelemalla isiä myös käyttämään niitä.

Uudeksi teemaksi isyyden ohella on todennäköisesti nousemassa miesten terveys ja terveyskäyttäytyminen, minkä takia terveystalouden vahvistamisen on miesten kannalta tärkeää. Terveystalouteen liittyviä erityisongelmia ovat miesten suuret itsemurhaluvut, naista lyhyempi elinikä, sairastavuus, miesten epäterveelliset elintavat ja haluttomuus käyttää terveyspalveluja.

Miehiä koskevien tasa-arvokysymysten mukaan tuominen tasa-arvopolitiikkaan lisää todennäköisesti miesten kiinnostusta aiheeseen ja houkuttelee miehiä osallistumaan tasa-arvokeskusteluun ja -työhön. Miehet tuovat mukanaan uusia teemoja ja vahvistavat tasa-arvon edistämistä miesten ja naisten yhteisenä tehtävänä.

FL Arto Jokinen

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan Miesjaoston sihteeri

Tampereen yliopiston tutkija naistutkimuksen oppiaineessa

Suomen Miestutkimuksen Seuran hallituksen jäsen